

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Юридичний факультет

Кафедра психології та соціальної роботи

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни „Технологія соціальної роботи”

на тему:

**РОЗРОБКА СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУ «ТЕАТР ЛЯЛЬОК – ВІДПОЧИНОК І
РОЗВИТОК ДИТИНИ»**

Студентки 3-го курсу 31 СР групи

Галузі знань 1301 – „Соціальне забезпечення”

Напряму підготовки 6.130102 – „Соціальна робота”

Джус Софії Сергіївни

Керівник:

Бугерко Ярослава Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів ____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії:

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА	
РОЗРОБКА СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУ «ТЕАТР ЛЯЛЬОК – ВІДПОЧИНОК І РОЗВИТОК ДИТИНИ»	
1. Аналіз ситуації.....	5
2. Розробка концепції проекту.....	10
3. Очікувані результати проекту.....	10
4. Вибір способів і ресурсів.....	11
5. Планування проекту (робочий план проекту).....	12
6. Текстовий опис проекту.....	21
7. Фінансове обґрунтування проекту.....	24
8. Контроль і оцінка проекту.....	24
9. Пропозиції щодо оптимізації діяльності по проекту.....	27
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Лялькотерапія як метод заснований на процесах ідентифікації дитини з улюбленими героями мультфільму, казки, з улюбленою іграшкою. Деякі автори вважають, що це один із методів арттерапії. В якості основного прийому корекційної дії використовується лялька як основний об'єкт взаємодії дитини та дорослого (психолога, вихователя, батьків). Дитина, пізнаючи реальний світ, його соціальні зв'язки і стосунки, активно проектує досвід, що сприймається в специфічну ігрову ситуацію.

Основним об'єктом такої соціальної проєкції достатньо довгий час є ляльки. Лялькотерапія широко використовується для вирішення інтра- і інтерперсональних конфліктів, поліпшення соціальної адаптації, при коректувальній роботі із страхами, заїканням, порушеннями поведінки, а також для роботи з дітьми, що мають емоційну травму. Улюблена іграшка «бере» участь в постановці спектаклю, сюжет якого є травмуючим для дитини, потрапляє в страшну історію і успішно з нею справляється. У міру розгортання сюжету емоційна напруга дитини наростає і, досягнувши максимальної вираженості, заміняється бурхливими поведінковими емоційними реакціями (плач, сміх тощо) і зняттям нервово-психічної напруги. Можливі індивідуальна і групова форми лялькотерапії.

Стан дослідження проблеми. Лялькотерапія популярна як в зарубіжній (Ф. Зімбардо, 1991), так і у вітчизняній практиці коректувальної роботи (И.Г. Вигодська, 1984; А.И. Захаров, 1986; А. Співаковська, 1988, та ін.).

Метою курсової роботи є дослідження особливостей розробки соціального проєкту «Театр ляльок - відпочинок і розвиток дитини».

Об'єктом дослідження є проєкт, спрямований на соціальний розвиток дітей.

Предметом дослідження є особливості соціального розвитку дітей.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

1. Вивчити у науковій літературі проблему соціального розвитку дітей.
2. Проаналізувати проблеми соціального розвитку дітей.
3. Визначити сутність понять: «проект», «соціальний проект», «проектування» та обґрунтувати зміст, структуру, призначення технології проектування в соціальній роботі.
4. Розробити та описати соціальний проект «Театр ляльок – відпочинок і розвиток дитини».

Теоретичне значення курсової роботи полягає у вивченні проблеми здійснення соціального розвитку дітей, пошуку шляхів підвищення ефективності соціального розвитку дитини; в обґрунтуванні необхідності використання соціального проектування з метою вирішення проблем.

Практичне значення курсової роботи полягає у розробці проекту «Театр ляльок – відпочинок і розвиток дитини» і можливості його практичного впровадження та використання у професійній діяльності соціальних працівників.

Поставлені завдання зумовили вибір методів дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, систематизація і порівняння науково-теоретичного матеріалу; передбачення прогнозування, теорія проектування, узагальнення, методи проектування; емпіричні: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю.

База дослідження: Тернопільський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Структура курсової роботи: Курсова робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Аналіз ситуації

Назва проекту: «Театр ляльок – відпочинок і розвиток дитини»

Гра з лялькою — це той світ реальності, в якому живе дитина. Лялькотерапія дозволяє об'єднати інтереси дитини і коректувальні задачі психолога, дає можливість найприроднішого і безболісного втручання дорослого в психіку дитини з метою її корекції або психопрофілактики. Використовується цей метод в цілях профілактики дезадаптивної поведінки. Корекція протестної, опозиційної, демонстративної поведінки досягається шляхом розігрування на ляльках разом з батьками або однолітками типових конфліктних ситуацій, узятих з життя дитини. Процес лялькотерапії проходить в два етапи: виготовлення ляльок. Використовування ляльок для відреагування значущих емоційних станів. Процес виготовлення ляльок також є корекційним. Захоплюючись процесом виготовлення ляльок, діти стають спокійнішими, урівноваженими. Під час роботи у них розвивається довільність психічних процесів, з'являються навички концентрації уваги, посидючості, розвивається уява.

У лялькотерапії використовуються такі варіанти ляльок, як ляльки-маріонетки, пальчикові ляльки, тіньові ляльки, мотузяні ляльки, площинні ляльки, ляльки рукавички, ляльки-костюми. Ляльки-маріонетки. Принцип виготовлення простих маріонеток запропонований Вальдорфською школою. Така лялька складається з голови і плаття із зшитими рукавами, вона дуже проста в управлінні: одна нитка служить для управління головою, інша — руками. Лялька може мати одне обличчя або змінні лиця (що дозволяє дитині моделювати різні емоції), а може бути без обляччя (що дозволяє дитині фантазувати — в якому настрої знаходиться герой ляльки). Робота з лялькою-

маріонеткою дозволяє удосконалювати тонку моторику руки і загальну координацію рухів; проявляти через ляльку ті емоції, відчуття, стани, які дитина з якихось причин не може або не дозволяє собі проявляти.

«Ожививши» ляльку, дитина вперше в житті відчуває дорослу відповідальність за дії ляльки, за її «життя»; може усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між своїми діями і змінами рухів ляльки; вчиться знаходити адекватний тілесний вираз різним емоціям, відчуттям, станам; розвивати довільну увагу і здібність до концентрації. Пальчикові (ковпачкові) ляльки.

Найпростішим варіантом пальчикових ляльок є кульки від пінг-понгу або порожні шкаралупи від яєць, на яких намальовані різні вирази облич, різні персонажі. Пальчикові ляльки можуть також виготовлятися із щільного картону у вигляді невеликих циліндрів, розмір яких підбирається за розміром пальців дитини. Тіньові ляльки. Тіньові ляльки використовуються для роботи тіньового театру і виготовляються з чорного або темного картону або паперу. Такі ляльки використовуються переважно для роботи над дитячими страхами.

Граючи з такою лялькою в тіньовому театрі, дитина одержує досвід вирішення своєї проблеми. Звичайно страх невидимий. Реалізуючи страх у вигляді ляльки, дитина опановує ситуацією, і матеріалізований у ляльці страх позбавляється своєї емоційної напруженості, своєї лякаючої складової. Дитина може робити зі своєю «лялькою-страхом» все, що захоче, аж до повного знищення. У цьому і полягає коректувальне значення тіньового театру і тіньових ляльок. Мотузяні ляльки. Мотузяні ляльки є багатофункціональними. Вони ефективні для опрацювання у дітей проблем ідентифікації, спілкування, підвищеної тривожності. Така лялька може бути розміром в зріст дитини. Вона проста у виготовленні: з мотузок збирається контур ляльки, за петельку голова ляльки пристібається на сорочку дитини, а палець дитини просмикується в петлі, що знаходяться на долоньках ляльки.

Таким чином, дитина імітує рух ляльки разом з власними рухами. Площинні ляльки. Площинна лялька є моделлю ляльки, вирізаної з щільного картону або тонкої фанери. Як правило, руки ляльки кріпляться на шарнірах

або на кнопках і є рухаються вільно. Такого роду ляльки використовуються для роботи з дітьми, у яких є проблеми в спілкуванні, поведінці, з порушенням образу «Я». Така лялька може мати змінний набір виразів обличчя, які відповідають різним емоційним станам. Ляльки-рукавички. Ляльки-рукавички традиційно використовуються для дитячих лялькових театрів, різних інсценувань, зображення казок.

Об'ємні ляльки. Об'ємні ляльки традиційно використовуються для програвання рольових ігор. Це звичні іграшки розміром у зріст людини. Типи водіння ляльок Зовні — дитина управляє ляльками, що стоять, об'ємними ляльками. Зверху — робота з ляльками-маріонетками. Ззаду — робота з мотуззяними і площинними ляльками. Зсередини— дитина управляє ляльками-костюмами. Знизу — управління ковпачковими ляльками та ляльками-рукавичками.

Ожививши ляльку, дитина бачить, що кожен її рух негайно відображається на її поведінці. Таким чином, вона одержує оперативний недирективний зворотний зв'язок на свої дії. Це допомагає їй самостійно коректувати свої рухи і робити поведінку ляльки максимально виразною. Дитина через ляльку може висловити те, що від себе зробити не може.

Отже: Лялькотерапія як метод заснований на процесах ідентифікації дитини з улюбленими героями мультфільму, казки, з улюбленою іграшкою. В якості основного прийому корекційної дії використовується лялька як основний об'єкт взаємодії дитини та дорослого (психолога, вихователя, батьків). «Ожививши» ляльку, дитина вперше в житті відчуває дорослу відповідальність за дії ляльки, за її «життя»; може усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між своїми діями і змінами рухів ляльки; вчиться знаходити адекватний тілесний вираз різним емоціям, відчуттям, станам; розвивати довільну увагу і здібність до концентрації. Дитина через ляльку може висловити те, що від себе зробити не може. Різні види ляльок дозволяють віднайти найадекватнішу для ситуації ідентифікацію.

Так, на тіньові ляльки найкраще проектуються страхи, за лялькою костюмом чи площинною лялькою сором'язлива дитина може сховатися, щоб почуватися у безпеці, оперуючи лялькою маріонеткою чи лялькою-рукавичкою, дитина вчиться брати ситуацію під свій контроль.

Соціальне проектування — це різновид усвідомленої інноваційної діяльності.

Соціальний проект — це сконструйоване ініціатором проекту соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання в середовищі, що змінюється, матеріальної або духовної цінності. Це нововведення мусить мати просторово-часові кордони, а його вплив на людей визнаватися позитивним за соціальним значенням.

Проекти надають можливість апробації (пілотування) ідей, пошуку та концентрації відповідних ресурсів. Проект соціальної роботи інколи розуміють як інтегровану систему, що складається зі: сформульованих проектних цілей; створених для цих цілей соціальних установ, фізичних об'єктів, систем соціального захисту; розроблених та затверджених відповідних документів — програм, планів, кошторисів, розрахунків тощо; розрахованих матеріальних ресурсів — матеріальних, фінансових, трудових, часових; комплексу управлінських рішень, заходів з досягнення цілей.

База проектування: Тернопільський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є соціальна робота з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах. Вона забезпечується, перш за все, через раннє виявлення, облік та соціальний супровід таких сімей. Соціальні служби області застосовують комплексний та системний підхід, згідно з яким дії соціальних працівників спрямовуються на усунення причин і наслідків проблем, які спричинили кризу, дотримання прав дітей та батьків, використання їх внутрішнього потенціалу у процесі розв'язання проблем, сприяння підвищенню

відповідальності батьків за виховання дітей, забезпечення індивідуального підходу до кожної сім'ї.

Мета та цілі обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

- сприяння у задоволенні соціальних потреб сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;

- реалізація державної та молодіжної політики у сфері соціальної роботи з сім'єю, дітьми та молоддю;

- забезпечення ефективного функціонування усіх створених в області центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, діяльності фахівців із соціальної роботи.

Основні завдання обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

- забезпечення участі районних, міських, селищних та сільських центрів у виконанні загальнодержавних та інших соціальних програм з питань соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю;

- сприяння розвитку мережі центрів та спеціалізованих формувань, забезпечення їх функціонування;

- контроль і організаційно-методичне забезпечення діяльності центру соціально-психологічної допомоги, обласного соціального гуртожитку;

- інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності міських, районних, сільських, селищних центрів та закладів соціального обслуговування, надання їм методичної допомоги;

- проведення тренінгів і семінарів для працівників районних, міських, селищних, сільських центрів, закладів соціального обслуговування та спеціалістів і волонтерів, що залучаються до такої роботи;

- проведення аналізу та оцінки потреб сімей, дітей та молоді у соціальних послугах та планування їх надання.

Термін реалізації проекту: 1 лютого 2017 р. – 30 квітня 2017 р.

2. Розробка концепції проекту

Метою проекту є проведення соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.

Завдання проекту:

1. Проведення соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.
2. Зниження ризику виникнення негативних проявів серед дітей.
3. психологічна підтримка соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.
4. Крім емоційної допомоги, соціальні працівники надають різну соціальну допомогу з дітьми за допомогою лялькотерапії. -
- 5.Провести круглий стіл за результатами проектувальної роботи.

3. Очікувані результати проекту:

1. Розроблено методичні матеріали у кількості 100 примірників для довідки соціальних працівників щодо організації соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії. Описати проектно планну робота

2. Проведено систему заходів щодо навчання психологічних методів і технологій, які можна застосовувати у соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.

3. Підготовлено 25 соціальних працівників щодо організації соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.

4. Покращено вміння психологічного консультування спеціалістів з соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії.

4. Вибір способів і ресурсів:

Для реалізації проекту необхідні зовнішні та внутрішні ресурси.

1. Зовнішні:

- приміщення;
- кошти;
- спеціалісти, які мають досвід роботи з цільовою групою проекту;
- комунальні послуги (електро- та водопостачання);
- технічне обладнання (комп'ютер, багатофункціональний лазерний пристрій, телефон, мультимедійний проектор);
- методичні матеріали (буклети, плакати, анкети, брошури);
- канцтовари (ручки, олівці, папір);
- спеціалізована література (книги, журнали, в яких описані особливості соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії);
- спеціалісти, які мають досвід роботи з цільовою групою проекту;
- транспорт (автобус);
- документація (бланки договорів, звітів);

2. Внутрішні:

- інтелект робочої та цільової груп проекту;
- освіта спеціалістів;
- цілеспрямованість спеціалістів;
- мотивація до діяльності, що спрямована на реалізацію проекту;

5. Планування проекту (робочий план проекту)

Таблиця 1

Зміст заходу	Мета діяльності	Термін виконання	Форми і методи роботи	Ресурси	Відповідальні	Очікувані результати
Завдання 1	Сформувати колектив організаторів для керування і координації діяльності по проекту та контролю за виконанням поставлених завдань	1-3 лютого	Проводиться у формі зібрання методом обговорення пропозицій	Приміщення	Директор	Утворити єдиний злагоджений колектив, окреслити план роботи на найближчий час, визначити ключові завдання і призначити відповідальних
Вивчення потреби цільової групи	Дізнатися про сучасні потреби та проблеми	6-8 лютого	Бесіди, опитування, анкетування, читання спеціальної літератури, спостереження	Канцтовари, анкети, комп'ютер	Директор	Детально ознайомитися із сучасними потребами і проблемами соціальних працівників соціальної роботи з дітьми за допомогою лялькотерапії, щоб мати чітке уявлення про особливості їх навчання і надавати кваліфіковану допомогу в процесі реалізації проекту
Підготовка необхідного методичного інструментарію для проведення	Розробити рекламні, інформаційні та методичні матеріали для проведення різних заходів	9-10 лютого	Робота з інтернет-джерелами, текстовою інформацією, комп'ютерний набір, обробка та виокремлення матеріалу	Комп'ютер, канцтовари, спеціалізована література	Директор	Розробити інформаційну та методичну продукцію і підготувати матеріали, які будуть необхідні для проведення навчальних курсів соціальних

заходів						працівників
Організація співпраці зі спеціалістами, які займаються лялькотерапією	Налагодити взаємодію зі спеціалістами Тернопільської обласної організації Товариства Червоного Хреста, Обласним фондом милосердя і здоров'я, Тернопільською міською громадською молодіжною організацією „Об'єднання сиріт м. Тернополя”	13-15 лютого	Бесіди, пропозиції, Інтернет-звернення, листування, телефонні переговори, зустрічі	Канцтовари, телефон, комп'ютер	Директор	Залучити до організації проведення занять інших спеціалістів
Формування бази основних методик лялькотерапії	Утворити базу даних методик лялькотерапії	16-17 лютого	Здійснюється за допомогою комп'ютерних програм, призначених для створення електронної бази даних	Комп'ютер, канцтовари	Соціальний працівник	Створити електронну базу даних, яка дозволить мати детальну інформацію про особливості використання методики лялькотерапії
Отримання спонсорської допомоги	Здобути спонсорську допомогу державних і недержавних організацій та небайдужих громадян, які мають бажання допомогти в реалізації проекту	20-21 лютого	Бесіди, зустрічі, листування, телефонні переговори, Інтернет-звернення	Канцтовари, телефон, плакати, реклама	Заступник директора	Залучити до реалізації проекту якомога більше спонсорів та небайдужих громадян
Завдання 2. Розробка документів, необхідних для реалізації	Створити документацію, яка необхідна для використання лялькотерапії в соціальній роботі з дітьми	22-24 лютого	Здійснюється за допомогою комп'ютерних програм, які призначені для створення документації	Комп'ютер, канцтовари	Заступник директора	Сформувані документи, що необхідні для фіксування заходів, які передбачені проектом

проекту						
Підготовка методичних матеріалів для організації занять	Створити методичні матеріали для використання в роботі соціальних працівників з дітьми	27-28 лютого	Так само	Інформаційні, людські, технічні	Соціальний працівник	Підготовлено 100 примірників
Укладання угод	Укласти угоди з фізичними та юридичними особами, які залучені до реалізації проекту	1-3 березня	Переговори	Приміщення, канцтовари	Юрист	Підписати угоди з фізичними та юридичними особами, які виявили бажання взяти участь в реалізації проекту
Висвітлення діяльності у ЗМІ та Інтернет-мережі	Поінформувати населення про діяльність, зокрема щодо проведення курсів лялькотерапії для дітей	6-10 березня	Реклами, повідомлення, оголошення, плакати, виступи у ЗМІ (на телебаченні, по радіо)	Комп'ютер, телефон	Заступник директора	Розмістити інформацію про організацію навчання для вивчення використання лялькотерапії на Інтернет-сайтах, в газетах, журналах, на плакатах, телебаченні
Розробка схематичного плану подальшого проведення заходів	Спланувати черговість заходів та терміни їх виконання	13-14 березня	Обговорення, бесіди, «круглий стіл», установча конференція	Приміщення, комп'ютер, канцтовари	Психолог	Ознайомити всіх задіяних до реалізації проекту з планом подальшого проведення заходів
Проведення моніторингу	Провести контроль результативності аналітико-діагностичного етапу	15-17 березня	Обговорення, бесіда, «круглий стіл»	Приміщення, канцтовари	Директор	Визначити досягнення аналітико-діагностичного етапу роботи і недоліки та окреслити перспективу подальшої роботи
Завдання 3 Психологічний консультаційний	Надавати постійну психологічну допомогу і підтримку в процесі	20-24 березня	Консультації, бесіди, опитування, поради, пропозиції, психологічні	Приміщення, телефон, комп'ютер, канцтовари	Психолог	Забезпечити надання постійно психологічної допомоги та підтримки соціальним

пункт	організації театру ляльок під час реалізації проекту		тренінги	ари		працівникам, які займаються організацією театру ляльок, для запобігання депресії, а також проводити заняття з психологом
Робота юридично і консультативної служби	Надавати юридичну допомогу консультантам з різних питань	27-29 березня	Консультації, бесіди, опитування, поради, пропозиції, телефонні переговори	Приміщення, телефон, комп'ютер, канцтовари	Юрист	Надавати юридичну допомогу консультантам телефону довіри
Завдання 4 Створення груп самопомоги та взаємодопомоги	Утворити групи самопомоги та взаємодопомоги для соціальних працівників з питань лялькотерапії, щоб вони мали змогу обмінюватись досвідом з питань організації театру ляльок	30-31 березня	Бесіди, пропозиції, опитування, тренінги	Приміщення, канцтовари, методичні інформаційні та роздаткові матеріали	Соціальний педагог	Організувати групи самопомоги та взаємодопомоги для того, щоб соціальні працівники мали змогу задовольнити потребу у спілкуванні та обмінюватись досвідом з іншими та здобувати досвід інших
Здійснення поточною моніторингу	Провести поточний проміжний контроль над виконанням проекту	3-5 квітня	Бесіди обговорення, «Круглий стіл», письмовий звіт	Приміщення, канцтовари	Заступник директора	Визначити досягнення і прорахунки тієї роботи, яку було проведено, окреслити подальший план діяльності та розподілити обов'язки
			Аналітичний етап			
Завдання 5 «Круглий стіл» на тему: «Обмін враженнями»	Організувати «круглий стіл» на тему: «Обмін враженнями» для соціальних працівників, які пройшли навчання	6-7 квітня	Бесіди, дискусії, обговорення	Приміщення, канцтовари	Директор	Провести «круглий стіл» на тему: «Обмін враженнями» для того, щоб соціальні працівники, які пройшли навчання, щоб вони могли поділитися своїми

						враженнями успіхами, яких їм вдалося досягти
Оцінка ефективності проекту	Провести аналіз діяльності по реалізації проекту та узагальнення його кількісні і якісні показники	10-12 квітня	Обговорення математично-статистична обробка інформації	Комп'ютер	Директор центру	Визначити результативність діяльності за кількісним та якісним критеріями
Здійснення розрахунків за кошторисом грошових витрат	Визначити відповідність фінансових витрат досягнутим результатам	13-14 квітня	Комп'ютерна обробка даних, фінансові звіти	Приміщення, комп'ютер	Бухгалтер	Оцінити економічну ефективність проекту
Оформити звіт	Скласти детальний опис результатів проведення заходів	17-21 квітня	Обговорення, письмовий звіт	Приміщення, комп'ютер, канцтовари	Заступник директора	Продемонструвати результати проекту (текстово, графічно), визначити перспективи подальшої діяльності
Висвітлення діяльності про проект у ЗМІ	Проінформувати про результати реалізації проекту, а зокрема, щодо ефективності та переваг лялькотерапії по телебаченні, та по радіо, в газетах, журналах, в Інтернет-мережі	24-28 квітня	Публікація інформації на інтернет-сайтах, виступи по радіо, телебаченню	Комп'ютер, телефон	Директор	Надати інформацію про ефективність діяльності по проекту, а зокрема, повідомити результати проведення навчання з питань використання лялькотерапії

Робочий план проекту

4. Текстовий опис проекту

Лялькотерапія як частина ігрової терапії має великі можливості в роботі з дітьми з метою профілактики дезадаптивного поведінки. Така корекція, як відзначають дослідники (А. І. Захаров, 1986; А. Співаковська, 1988 Осипова А, 2003 та ін), досягається шляхом розігрування на ляльках в парі з батьками або однолітками типових конфліктних ситуацій, в яких опиняються діти.

Лялька має особливе значення для особистісного розвитку дітей. Завдяки волі і уяві дитини вона «веде» себе виключно таким чином, як це потрібно в даний момент її господареві. Дитина переживає зі своєю лялькою всі події власного і чужого життя у всіх емоційних і моральних проявах, доступних його розумінню.

Виділяється кілька аспектів лялькотерапії, використовуваних в роботі з дітьми.

Діагностичний аспект. У комплексі з методами психологічної діагностики куклотерапія дає об'єктивний матеріал для клінічної, сімейної діагностики, оцінки індивідуальних здібностей. Цей аспект включає демонстрацію проблем і конфліктів, які раніше не усвідомлювалися або заслонялися іншими симптомами, з подальшою їх вербалізацією і формуванням установки на активне дозвіл виявлених відхилень.

Катарсичний аспект. Отреагування підсвідомих афектів і комплексів у дітей відбувається під час присутності їх у якості глядачів на виставі, зміст якого відображає в драматичній або трагічної формі типові вікові проблеми. Метафоричний характер сценічної дії, закладений в самій специфіці лялькової вистави, полегшує перенесення дитиною своїх внутрішніх переживань на символічний об'єкт по засвоєним раніше механізмам.

Поведінковий аспект. Десенсибілізація порушеній реакції на публічний виступ досягається в процесі систематичних репетицій. Наприклад, під час репетицій ляльково-театральної вистави при корекції невротичного заїкання,

ширма поступово опускається на нижчий рівень, аж до того, що, в кінцевому рахунку, дитина, що працює з лялькою, виявляється відокремленим від глядачів лише каркасом. Розігруючи сюжети, пов'язані з ситуацією, що провокує патологічну реакцію, виготовляючи ляльки і маски із зображенням страшних персонажів та образів, діти деактуалізують викликані ними емоції і підготовляються до функціональної тренуванні в реальних умовах їх прояву.

За рахунок багаторазового повторення насичена позитивними емоціями гра в ляльковому театрі дозволяє забезпечити закріплення і автоматизацію засвоєних раніше поведінкових навичок. Корекція протестного, опозиційного, демонстративного, антідисциплінарного та інших форм поведінки, що відхиляється досягається шляхом розігрування в парі з однолітком або батьком типових конфліктних ситуацій, взятих з життя самих дітей. Ефект «психотерапевтичного дзеркала», що супроводжується критичним ставленням до власних девіантних вчинкам, посилюється за рахунок додання етюдам жанрової форми (гротеск, сатира, фарс). Зміна ролей на протилежні, обговорення ефективних і неефективних підкріплень може гармонійно, без моралізування супроводжуватися аналізом внутрішнього змісту конфлікту. Закономірності формування творчого колективу створюють передумови для відмови від патологічних поведінкових штампів, гармонізації характерологічної структури, набуття навичок неформальної комунікації та співпраці з дітьми та їх батьками.

Виховний і розвиваючий аспект. Чи не будучи безпосередньо спрямованим на ліквідацію конкретних симптомів і дозвіл психогенних механізмів порушення, цей аспект націлений на дизонтогенетического прояв у формі загальної або парціальної незрілості особистості або окремих психічних властивостей. Виховання почуттів через спеціально написані для цих цілей твори, знайомство з ними, вживання в образи героїв у процесі інсценування формують доброту, відповідальність, емпатію, жалість, почуття справедливості. Це в свою чергу сприяє профілактиці виникнення порушення або його рецидиву.

Важливим виховним моментом є формування і задоволення творчих потреб дітей, що спирається на їх індивідуальні здібності і соціально позитивні якості, виявлені в процесі діагностики. Реакції, пов'язані з участю в роботі лялькового театру, компенсують незадоволеність в інших життєвих сферах, конкурують з девіантними формами дитячих патохарактерологічних реакцій.

Корекційно-педагогічний аспект. Лялькотерапія позитивно впливає на розвиток образного мислення, творчого уяви, Внутрішньої і зовнішньої мови, пізнавальної активності, уваги, пам'яті, переключення, тонкої моторики, почуття ритму, координації рухів та ін Заняття з ляльками будуються на дидактичних принципах, що дозволяє забезпечити освоєння дітьми навичок рахунку, письма, читання.

Сугестивна аспект. Використання ляльки в якості об'єкта, через який здійснюється непряме навіювання найбільш актуально і дієво в ранньому та дошкільному віці. Обов'язковою вимогою при її застосуванні в якості носія корекційного навіювання є збереження магічного значення, що виключає використання даної ляльки по прямому ігровому призначенням, а також переконаності батьків в реальності лялькового героя.

Таблиця 2 Витрати на реалізацію проекту

№ з/п	витрати на реалізацію проекту	Фінансування з Тернопільського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Фінансування з інших джерел	Загальна сума за статтями бюджету
1	Оплата праці	5600	2350	7950
2	Обладнання	3900	2700	6600
3	Матеріальне забезпечення	400	750	1150
4	Інші витрати	10250	9300	19550
5	Усього	20150	15100	35250

Таблиця 3

Оплата праці

№ з/п	Фахівці	К-ть осіб	Загальний фонд оплати праці	К-ть місяців	Загальна сума	Фінансування з Тернопільського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Фінансування з інших джерел
1.	Директор	1	2250	6	13500	6750	6750
2	Соціальний працівник	1	1100	6	6600	5000	1600
3	Соціальний педагог	1	1500	6	9000	7500	1500
4	Соціальний педагог	1	1500	6	9000	7500	1500
5	Психолог	1	1500	6	9000	7500	1500
6	Юрист	1	2000	6	12000	6000	6000
7	Бухгалтер	1	1170	6	7020	3510	3510
	Усього:		10520	6	63120	39260	23860

Таблиця 4

Обладнання

№ з/п	Вид обладнання або програмного забезпечення (із зазначенням детальних технічних х-к)	К-ть	Вартість	Загальна сума	Фінансування з Тернопільського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Фінансування з інших джерел
1	Компютер (системний блок)	3	1500	4500	2500	2000
2	Монітор	3	950	2850	1850	1000
3	Модем	3	120	360	210	150
4	Багатофункціональний лазерний пристрій	1	1200	1200	800	400

	Усього		3770	8910	5360	3550
--	--------	--	------	------	------	------

Таблиця 5

Матеріальне забезпечення

№ з/п	Назва витратних матеріалів	К-ть	Вартість	Загальна сума	Фінансування з Тернопільського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Фінансування з інших джерел
1	Канцтовари (для тренінгів)	25	100	2500	1900	600
2	Витратні матеріали для утримання приміщення (канцтовари, папір, заправка картриджу для багатофункціонального лазерного пристрою)	5	200	1000	500	500
	Усього		300	3500	2400	1100

Оцінка ефективності проекту буде здійснюватися за такими критеріями:

Кількісними: кількість залучених спеціалістів, які будуть надавати послуги вчителів, кількість розповсюджених інформаційних матеріалів, кількість створеної документації, кількість осіб, які звернулися за психологічною та юридичною допомогою, кількість учасників груп само- та взаємодопомоги, кількість виступів у ЗМІ.

Якісними: рівень активності учасників проекту, настільки реалізовані завдання, чи досягнута мета проекту, технічне та методичне забезпечення проекту, виявлення досягнень і прорахунків, позитивного досвіду та видів діяльності, які потрібно вдосконалити, перспективи розроблення подальших заходів і втілення їх у практику волонтерської роботи.

Поточний моніторинг: проведення бесід, обговорень, «круглих столів» під час яких кожен спеціаліст, залучений до реалізації проекту буде представляти результати своєї роботи і визначатиме свої досягнення і прорахунки.

Кінцевий моніторинг: проведення бесід, «круглого столу» на тему «Обмін враженнями», здійснення самоаналізу кожним із учасників проекту.

6. Пропозиції щодо оптимізації діяльності по проекту

Важливе значення у вихованні особистості належить інноваційним формам роботи, однією з яких є створення та діяльність соціально-психологічного театру, що активно формує суспільно-психологічний ідеал, виражаючи його у вигляді певних психологічних образів, з допомогою яких соціально-психологічні ідеї, моральні норми, життєві цінності перетворюються в особистий досвід людини, органічні набутки її характеру. Особливо вагомий виховний потенціал має театральне мистецтво, в якому життя відтворюється живою, конкретно людською дією. Сила емоційно-почуттєвого та ідейно-психологічного впливу театральної гри робить її одним із найефективніших психолого-педагогічних засобів формування ціннісних орієнтацій підлітків, утвердження здорового способу життя, зокрема створення умовної реальності, в якій підлітки вчаться визначати і розвивати свої потреби, інтереси, загальну спрямованість життєвого шляху.

Тому організація в навчальному закладі соціально-психологічного театру як засобу виховання є надзвичайно актуальною.

Однією з найважливіших умов виховного впливу соціально-психологічного театру є усвідомлення педагогічним колективом, громадськістю значення самодіяльної театральної творчості учнів, включення її елементів у систему навчально-виховної роботи.

Розуміння ролі театральної творчості передбачає особливі вимоги до керівника театру. Видобути із мистецтва соціально-психологічного театру справжню виховну силу може тільки та людина, яка розуміє його специфіку, відчуває внутрішню силу і потенціал театру і акторів. Необхідними для керівника театру є знання вікових особливостей, широка поінформованість стосовно соціальних, психологічних проблем молоді, вміння створити ситуацію формування соціальних, життєвих цінностей у підлітків засобами соціально-психологічної театральної гри. Робота з акторами потребує серйозної підготовки, режисерських навичок, консультацій психолога, постійний пошук нових театральних прийомів гри. Необхідно створювати атмосферу підтримки театру, “ситуацій успіху”, визнання серйозності справи, якою займаються актори. Лише за таких умов можливий ріст особистості і її розквіт. Важливою умовою роботи театру як засобу формування ціннісних орієнтацій, утвердження здорового способу життя є удосконалення змісту діяльності театру, створення нових програм відповідно до проблем молодіжного середовища, їх світосприймання і переживання життєвих реалій.

Надзвичайно важливим є репертуар, підбір для сценічних постановок таких програм, які порушують соціальні, психологічні, молодіжні проблеми, дають можливість включити підлітків у процес активного пізнання й засвоєння цінностей, бажання берегти себе і своє життя. Програми мають бути такими, що дають можливість підліткам висловлювати свої думки, аналізувати, визначати свою позицію, проектувати моделі життєдіяльності і допомагати іншим підліткам у цьому. Водночас програми соціально-психологічного театру створюються за часом гри до 20 хв., одні сценічні образи змінюються іншими, доповнюючи і підсилюючи гру акторів музичними і психологічними заставками, що несуть певне смислове, психологічне навантаження.

Театр – наймогутніший засіб виховання (моя особиста думка!); з ним пов'язані наші сподівання та надії на зміцнення моральності у молоді, утвердження здорового способу життя, становлення особистості через самопізнання.

В організації соціально-психологічного театру є простір, свобода вибору для вияву здібностей керівнику, консультанту театру, юним акторам у написанні та створенні програм. Участь акторів-вихованців в такому творчому процесі активізує їхню думку, допомагає більш серйозно замислитися над життям та його змістом, пильно дивитися на життєві проблеми, визначати до них власне ставлення, бажання замислитись над своїм життям однолітків, глядачів, застерегти від невиправних кроків, ситуацій. Матеріал створених програм має бути таким, щоб усі актори мали можливість брати участь у постановці і проявити себе (кількість акторів в театрі від 5 до 10 осіб), саме тоді вони перебувають у стані активного пізнання себе, інших і світу через соціально-психологічні засоби гри.

Важливою умовою функціонування соціально-психологічного театру як засобу виховання школярів є організація його роботи на основі виховної технології, що вимагає розуміння її вихідних принципів.

Ними є:

- цілеспрямоване створення емоційно-збагачених виховних ситуацій;
- особистісно-розвиваюче спілкування;
- використання співпереживання як психологічного механізму у вихованні особистості;
- систематичний аналіз власних і чужих вчинків.

Соціальні норми засвоюються підлітками, якщо вони емоційно переживаються. Щоб це сталося необхідно демонструвати моральну норму не як поняття, а як форму конкретної події, вчинку чи їх наочних моделей, розігрувати все по-справжньому самими акторами театру. Тому моральні та життєві цінності у програмах соціально-психологічного театру подаються насамперед через сюжет, позицію та гру акторів, що робить їх засвоєння підлітками більш стійкими, аніж через інші форми роботи.

Значні можливості для створення необхідних виховних ситуацій мають позасценічне спілкування, вмиле використання індивідуального підходу до

виховання особистості актора з вдалим поєднанням корекційної роботи, психологічних консультацій.

Принцип особистісно розвиваючого спілкування передбачає, що режисер, консультант розуміє, визнає, і сприймає особистість підлітків; сприймає їх як рівноправних партнерів в умовах співпраці. Така співпраця, що ґрунтується на довірі до юних акторів, вірі в їхні творчі сили, акторські здібності, можливості, є умовою діяльності соціально-психологічного театру. Важлива й спільна робота керівника, консультанта та учасників театру з визначення провідних ідей програми, їх значущості, як для кожного актора так і глядачів, врахування думок підлітків у процесі створення програми, сценічних образів, написання програми, пошук виражальних засобів, музичне оформлення. Це буде виявом суб'єкт-суб'єктної взаємодії, під час якої режисер і учні-актори об'єднані творчим діалогом з метою активного саморозвитку і самовираження особистості, виявлення найкращих якостей кожного.

Принципом діяльності театру є також використання співпереживання, що передбачає розвиток у підлітків емоцій і почуттів. На формуванні здатності до уявлення ґрунтується акторська майстерність. Як вказував К.Станіславський, без уяви неможливі творчість і збагачення емоційної сприйнятливості людини. Соціально-психологічний театр, розвиваючи емоції та почуття юних акторів, повинен спиратися на їхній власний досвід переживань. Багаторазові ж емоційні переживання узагальнюються і пов'язуються уже не конкретною ситуацією, а зі способом моральної дії, що закріплюється у відповідне етичне поняття, формує ціннісні орієнтації.

Діяльність театру будується також на принципі всебічного і систематичного аналізу підлітками-акторами власних і чужих вчинків. У юних акторів є можливість порівнювати вчинки героїв програм і свої власні, аналізувати їх та робити висновки. Активну внутрішню діяльність викликає порівняння двох полярних за соціально-психологічним значенням вчинків, що відображаються, зокрема, у сюжетах програм, побудованих на протиставленні Добра і Зла, Світла і Темряви, Любові і Ненависті тощо.

Соціально-психологічний театр – як інтерактивна виховна технологія, використовує принцип послідовності та наступності, що передбачає підбір театрального колективу, залучення до участі в театрі учнів з “групи ризику”, система роботи з акторами, створення “ситуацій успіху”. Керівник-режисер, “підводячи” учасників театральної діяльності до сценічного втілення програм, допомагає їм у міру їхніх здібностей і можливостей правдиво, емоційно, цілеспрямовано показати в сценічних умовах логіку всієї лінії дійової особи, спочатку діючи в ролі “від себе” та беручи до уваги умови перетвілення. У діяльності театру необхідно широко використовувати метод дискусії. Він створює умови, коли учні-актори можуть не лише виразити свої погляди та переконання, а й співставити їх з позиціями інших однолітків, відстояти свою точку зору.

Народжена в ході гострої дискусії колективна істина стає своєрідним капіталом і перетворюється на переконання. Дискусію можна застосовувати при обговоренні подій, вчинків героїв програм, з’ясуванні можливості наслідування їх у реальному житті.

Підсумовуючи обґрунтування педагогічних умов формування ціннісних орієнтацій, навичок здорового способу життя підлітків у діяльності соціально-психологічного театру, зазначимо:

1. Ефективність використання соціально-психологічного театру як засобу виховання вимагає належного рівня усвідомлення педагогами ролі театральної діяльності у навчально-виховного процесі, активної життєвої позиції керівників та організаторів театральної творчості, глибокого знання вікових особливостей підлітків, цілеспрямованих, наполегливих зусиль.

2. Важливим є вдосконалення змісту діяльності театрального колективу.

3. Результативність діяльності театру залежить, насамперед від репертуару, актуальності програми, сценічної майстерності акторів. Необхідний підбір для постановок таких програм, які порушують соціально-психологічні проблеми.

4. Важливою умовою функціонування театру як засобу виховання підлітків є:

- організація роботи театру на основі виховних технологій;
- бажання підлітків займатися в соціально-психологічному театрі;
- створення умов для організації та життєдіяльності театру;
- визнання акторів за значущість гри в театрі;
- захоплення режисера і консультанта даною формою роботи.

Найголовнішим завданням діяльності театру має бути не перетворення підлітків в акторів, а використання засобів театрального виконавського мистецтва для формування зрілої, здорової, соціально-активної, розвинутої, гармонійної, творчої особистості.

ВИСНОВКИ

Лялькотерапія - це розділ арттерапії, що використовує в якості основного прийому психокорекційного впливу ляльку як проміжний об'єкт взаємодії дитини і дорослого. Ідентифікуючи себе певним чином, дитина в умовній ситуації проектує свій внутрішній світ і відчуває реальні почуття, діагностуються, що направляються і коректовані психологом.

Один з головних принципів - не лікування окремого симптому або набору симптомів, а спроба проникнути глибше, заглянути в душу дитини, зрозуміти, чим же викликані ці симптоми, де «поломка», що даному конкретному дитині заважає жити? Методика дозволяє працювати з дітьми різного віку: від чотирьох до чотирнадцяти.

Лялькотерапія як метод заснований на процесах ідентифікації дитини з улюбленим героєм казки, з улюбленою іграшкою. В якості основного прийому корекційного впливу використовується лялька як проміжний об'єкт взаємодії дитини і дорослого. Дитина, пізнаючи реальний світ, його соціальні зв'язки і відносини, активно проектує сприймається досвід в специфічну ігрову ситуацію. Основним об'єктом такої соціальної проекції досить довгий час є ляльки.

Метою лялькотерапії є допомога у ліквідації хворобливих переживань, зміцнення психічного здоров'я, поліпшення соціальної адаптації, розвиток самосвідомості, вирішення конфліктів в умовах колективної творчої діяльності.

Функції лялькотерапії :

1. комунікативна - встановлення емоційного контакту, об'єднання дітей в колектив;
2. релаксаційна - зняття емоційної напруги;
3. виховна - психокорекція прояв особистості в ігрових моделях життєвих ситуацій;
4. розвиваюча - розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття), моторики;
5. навчальна-збагачення інформацією про навколишній світ.

Лялькотерапія дозволяє об'єднати інтереси дитини і корекційні завдання психолога, дає можливість самого природного і безболісного втручання дорослого в психіку дитини з метою її корекції або психопрофілактики. Використовується цей метод в цілях профілактики дезадаптивних поведінки. Корекція протестної, опозиційної, демонстративної поведінки досягається шляхом розігрування на ляльках в парі з батьками або однолітками типових конфліктних ситуацій, взятих з життя дитини.

У лялькотерапії використовують різноманітні види ляльок:

- ляльки-маріонетки;
- пальчикові ляльки;
- тіньові ляльки;
- мотузкові ляльки;
- площинні ляльки;
- ляльки- рукавички;
- ляльки-костюми.

Лялькотерапія є не тільки цікавим, але й надзвичайно продуктивним методом виховання у дитини духовних пріоритетів. Цей метод сприяє можливості маленьким глядачам усвідомлювати власні почуття.

Спостерігається поступова ліквідація соціальної депривації (тривале, більш-менш повне позбавлення людини сенсорних вражень) у дітей. Лялькотерапія допомагає подолати комунікативні бар'єри, дає можливість невербального контакту, створює сприятливі умови для розвитку здібностей до саморегуляції

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамян, В. Ц. Театральна педагогіка / В. Ц. Абрамян. – К.: Лібра, 1996. – 224 с.
2. Артемова, Л. В. Театр і гра / Л. В. Артемова. – К., 2002. -291 с.
3. Выготский, Л. С. Воображение и творчество / Л. С.Выготский.– М., 1967. – 93 с.
4. Групові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / За загальною редакцією К. Л. Крутій. – Запоріжжя, 2004. – 142 с.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / К., 2003. – 244с.
6. Крамаренко, Т. Н. Кукольний театр – дошкільникам / Т. Н. Крамаренко. – М., 1969. – 144 с.
7. Картушина М.Ю. Логоритмические занятия в детском саду: Методическое пособие. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 192 с.
8. Корнієнко, Н. Самосвідомість: гра в театр / Н. Корнієнко. – К., 2002 . – 120 с.
9. Крутій К.Л., Лопатинська Н.А., Маковецька Н.В. Вчимося мови та розмови, або Українська разом із матусею. – Запоріжжя: Просвіта, 1999.–336с.
10. Куфко, Н. Театралізовані ігри з дітьми дошкільного віку / Н.Куфко//Бібліотечка вихователя дитячого садка, 2000. - № 19-20.- С.3
11. Макаренко, Л. В. Театр –мистецтво життя / Л. В.Макаренко// Джміль, 1999. № 4.- С. 14-15.
12. Макаренко Лілія. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність / Л.Макаренко. – К.: Шк. світ, 2008. – 128 с.
13. Маханева, М.Д. Театрализованные занятия в детском саду / М.Д.Маханева. – М., 2004. – 128 с.
14. Михайлова , А. Ребенок в мире театра / Михайлова , А. – М., 2004. – 208 с.
15. Пиз, А. Язык телодвижений / А.Пиз. – Ай Кью, 1992. – 262 с.

16. Практическая психология в текстах, или Как научиться понимать себя и других / Сост. Р. Римская, С. Римский. – М., 2000. – 376 с.
17. Про впровадження Програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Наказ МОН України від 23.11.2010 № 1111/ «Палітра педагога», 2010.- № 6. – С. 3-18.
18. Райчук М., Посохова І. Домашній логопед. Ефективний курс для занять з дітьми – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2011. – 128 с.
19. Савіна Л. П.Пальчикова гімнастика для розвитку мовлення дошкільнят: Посібник для батьків і педагогів. – К.: Школа, 2001. – 47 с.
20. Сербина, Е. Спектакль – это не самоцель, а повод для того, чтобы заниматься / Е.Сербина // Дошкольное воспитание. – 1997. – №5. – с. 34
21. Рогов, Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании / Е. И.Рогов. – М.,1995. – 83 с.
22. Театральна діяльність як умова розвитку творчої особистості / Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / Заг. ред.. А.Й. Капської. – К., 2000. – 122 с.
23. Федій О. А. Естетотерапія : Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. А. Федій ; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. та доп. - Київ : Центр учбової літератури, 2012. - 304 с.
24. Федій О.А. Естетотерапія. Навчальний посібник.—К.: Центр учбової літератури,2007.—256с.
25. Хочу на сцену! / Автор – сост. Л.Б. Белявская. – Д.: Сталкер, 1997. – 448 с.
26. Чистякова, М. Психогимнастика / М.Чистякова . – М., 1990.– 128 с.
27. Чурилова, Э.Г. Методика и организация театрализованной деятельности дошкольников и младших школьников /Э .Г.Чурилова. М., 2003.– 98 с.
28. <http://tocsssdm.ucoz.ru>

ДОДАТОК А

Матеріал для навчання соціальних працівників використовувати лялькотерапію

Мета . Дати уявлення про дрібну моторику рук, познайомити з інформацією про пальчиковий театр, пальчикові ляльки, найпростішу технологію виготовлення паперових іграшок; формувати вміння зосереджуватися на завданні; розвивати моторику рук, вміння рухати лялькою, артистизм, творчі здібності; виховувати взаємодію, уміння працювати у групі, любов до народної творчості.

Обладнання: шаблони, ножиці, олівці, фломастери, клей ПВА, простий олівець, зразки пальчикових ляльок, презентаційні матеріали.

Тип заняття - засвоєння нових знань, умінь, навичок

Хід заняття

I. Вступна частина.

1. Організаційний момент .

Керівник гуртка. Доброго дня ! У нас з вами сьогодні цікаве заняття. Я прошу згадати перші віршики , ігри яким навчає мама малих діток («Куй-куй, чобіток», «Сорока-білобока», «Ладусі- ладусі»)

Які частини тіла задіюються до найпростіших вправ?

Це пальчикові ігри. Вони дуже емоційні, захоплюючі, сприяють розвитку мовлення, творчої діяльності. Пальчикові ігри ніби відображають навколишній світ, явища природи, предмети, тварин, людей, їхню діяльність. У ході пальчикових ігор діти, повторюючи рухи дорослих, активізують дрібну моторику рук (тобто вміння рухати).

Пальчикові ігри — це інсценування яких-небудь римованих історій, казок з допомогою пальців. Багато ігор вимагають участі обох рук, що дає можливість дітям орієнтуватися в поняттях «праворуч», «ліворуч», «угору», «вниз» тощо.

Нам для роботи потрібно розім'яти наші диво – пальці, тому пропоную уявити себе маленькими та повторити за мною віршик –гру.

П'ять пальців

На моїй руці п'ять пальців,

П'ять хватальців, п'ять держальців.

Щоб стругати, щоб пиляти

І щоб брати й дарувати.

Їх не важко рахувать:

Раз, два, три, чотири, п'ять

Моя сім'я

Цей пальчик — дідусь.

Цей пальчик — бабуся.

Цей пальчик — татусь.

Цей пальчик — матуся.

Цей пальчик — я.

От і вся моя сім'я!

2. Мотивація навчальної діяльності.

Керівник гуртка. Сьогодні ми з вами познайомимося із різними видами ляльок найпростішого театру – пальчикового. Виготовимо два види паперових ляльок та спробуємо інсценувати казку.

II. Основна частина.

1. Робота над новим матеріалом (інформаційне повідомлення).

Маленьким діткам дуже цікаво, коли пальчики «оживають». Їх можна «оживити», одягнувши в різних тварин, людей, казкових героїв. Це маленький ляльковий театр

Пальчиковий театр – це набір фігурок із різних казок, які одягаються на пальчик, плюс самодіяльні декорації: будинки, дерева, кущі, предмети. Такий театр розвиває фантазію, уяву, пізнавальність, комунікабельність, пам'ять, увагу, посидючість, допомагає позбутися сором'язливості, сприяє розвитку мови та кругозору.

Пальчикові ляльки можуть бути виготовленими із різних матеріалів

В'язані ляльки

Паперові ляльки

Ляльки із тканини

Лялька із солоного тіста

Ляльки із дерева

*Лялька із природного матеріалу
Лялька із пластмаси*

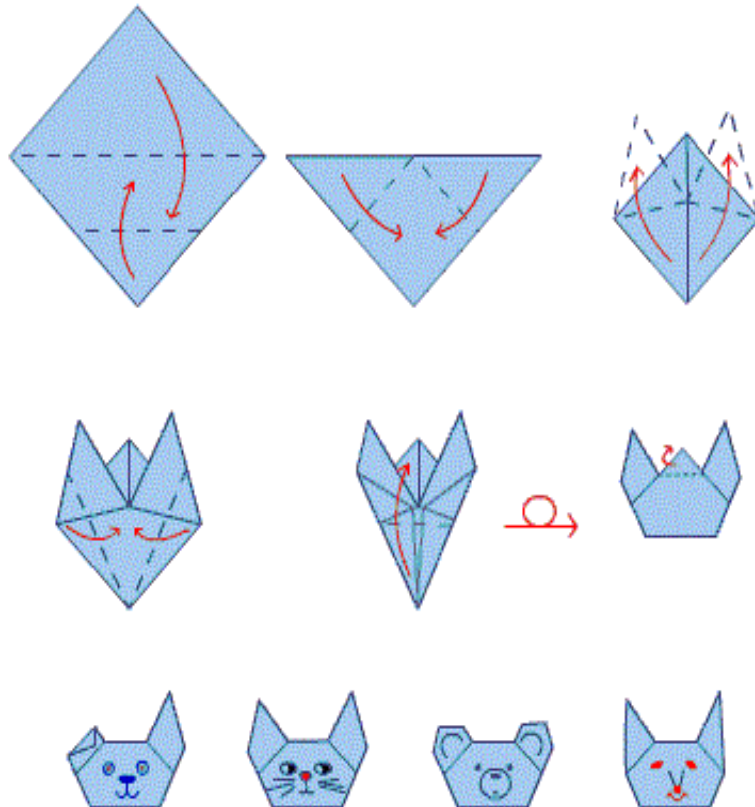

2. Практична частина. Виготовлення пальчикових ляльок із паперу .

А. Виготовлення голівок тварин із паперу.

Схема виготовлення пальчикової ляльки з паперу

1

.Кв
ад
рат
ни

1. Квадратний лист паперу скласти по діагоналі.
2. В отриманому трикутнику (на нижній стороні) частину загинаємо всередину так, щоб кут загнутої частини торкався середини основного згину.
3. Далі загинаємо лівий та правий край вниз до центру.
4. Нижні кути відгинаємо вгору, як показано на схемі.
5. Ще раз загинаємо правий та лівий край усередину.
6. Вузкий нижній трикутник підгинаємо уверх.
7. Маленький верхній трикутник загинаємо назад.
8. В залежності від того, яку тваринку ви хочете зробити, загинаєте вушка.
9. Домальовуємо мордочку і персонаж готовий до виступу.

Б. Виготовлення пальчикових іграшок за заданим малюнком.

Спочатку вирізаємо фігурки тварин, потім розфарбовуємо. Просовуємо пальчики в отвори і можемо розпочати міні – виставу.

Сказка «Три поросенка»

3. Робота в групах, підготовка та демонстрація казки «Троє поросят» на поверхні робочого столу.

Казка «Троє поросят»

АВТОР. Жили-були на світі троє поросят Ніф-Ніф, Нуф-Нуф та Наф-Наф. Вони втекли від своїх тата та мами до лісу, бо хотіли подивитися світ.

Настала осінь, пішли дощі. І троє поросят подумали, що їм потрібен справжній будинок. Порадилися вони між собою та й вирішили, що кожен буде будувати будинок собі сам.

Саме ледаче порося на ім'я Ніф-Ніф, вирішило:

Ніф-Ніф. Я найшвидше збудує хатку із соломи і у мене буде безліч часу відпочивати та веселитися.

АВТОР. Його брати Нуф-Нуф і Наф-Наф покачали у відповідь головами

Нуф-Нуф. Такий будиночок не буде міцним.

Наф-Наф. І в ньому буде холодно.

АВТОР. Але брат не послухав їх і почав будувати хатку із соломи, і через день будиночок був готовий. Другий брат Нуф-Нуф вирішив побудувати будинок із хмизу. Він подумав, що такий будинок буде міцним і зможе

вистояти зиму. Нуф-Нуф назбирав великих гілок у лісі, узяв молоток і цвяхи та приступив до будівництва.

Нуф-Нуф. Збудую собі будинок і буду жити в ньому.

АВТОР. -Тук-тук-тук, - роздавалось ехо в лісі. Це Нуф-Нуф будує хатку. Йому достатньо було два дні, щоб завершити роботу.

Однак, третій брат Наф-Наф зовсім не підтримав рішення своїх братів.

Наф-Наф. І солом'яний, і дерев'яний будиночок не здаються мені міцними. Щоб побудувати міцний і надійний будинок потрібен час, терпіння та тяжка праця. Тільки такий будинок витримає і вітер, і дощ, і морози, а найбільше - він вистоїть проти вовка.

АВТОР. І почав Наф-Наф будувати цегляний будинок. Ішов час і з кожним днем стіни його будиночка ставали вищими та міцнішими. Третій брат виявився найбільш терплячим і трудолюбивим.

Ніф-Ніф і Науф-нуф швидко побудували свої будиночки і продовжували грати та веселитися. Вони час від часу прибігали до Наф-Нафа, жартували над ним та питали

Ніф-Ніф . Для чого ти так багато працюєш?

Нуф-Нуф. Ходімо краще з нами гратися.

Наф-Наф. Ні, спочатку я закінчу будівництво, а потім піду гратися з вами. Ви як хочете, але я не збираюся бути таким нерозважливим, як ви. Пам'ятайте: сміється той, хто сміється останнім.

АВТОР. Брати побігли гратися, наспівуючи пісеньку, а Наф-Наф продовжив працювати.

Ніф-Ніф . Нуф-Нуф. Нам не страшний сірий вовк, сірий вовк, сірий вовк!

АВТОР. У тих краях жив сірий вовк, який почув , що у лісі живе троє поросят і вирішив ними пообідати. Троє поросят дізналися про це і побігли ховатися кожен у свій будиночок.

Прибіг сірий вовк спочатку до солом'яної хатки, у якій жив Ніф-Ніф і закричав.

Вовк. Виходь. Я хочу з тобою поговорити!

Ніф-Ніф . Ні, краще я залишусь тут!

Вовк. Ось ти як! Однак я змушу тебе вийти!

АВТОР. З цими словами вовк набрав повні легені повітря і подув з усієї сили на солом'яний будиночок. Усі соломинки так і розлетілися у різні сторони, і хатка розвалилася. А переляканий Ніф-Ніф побіг щодуху до брата Нуф-Нуфа і сховався до його будиночка. Сірий вовк кинувся його наздоганяти і вже скоро був біля хатки Нуф-Нуфа.

Ніф- Ніф. Сподіваюсь , що твій будиночок витримає.

Нуф-Нуф. Давай міцніше закриємо двері.

Вовк. Виходьте швидше! Я вас усіх з'їм!

Ніф-Ніф . Ні, не вийдемо!

АВТОР. Вовк почув ці слова, його мучив голод. Він почав стукати у двері, але вони не відчинилися. Тоді він набрав побільше повітря і подув на хатку. Вона одразу розвалилася, як колода карт.

На щастя Наф-Наф бачив усе із вікна свого будиночка і швиденько відкрив двері для братів – утікачів та швиденько закрив їх, коли ті вскочили у хатку перед носом у вовка.

Вовк знову набрав повітря і подув з усієї сили на будиночок один раз, потім- другий та третій, але нічого у нього не вийшло. Тоді вовк вирішив обдурити поросят. Він виліз на дах та спробував залізти у будинок через димохід.

Але розумний Наф-Наф здогадався.

Наф-Наф. Швидше, швидше, необхідно розвести вогонь!

АВТОР. Вовк упав із даху через димохід прямо у вогонь, йому стало гаряче, і він вискочив із хатки.

Вовк. Ніколи у житті! Щоб я і ще раз поліз у ту прокляту трубу! Ой-ой-ой!

АВТОР. А щасливі троє поросят стрибали від щастя, танцювали і голосно співали.

ПОРОСЯТА. Нам не страшний сірий вовк, сірий вовк, сірий вовк!

Не повернеться до нас сірий вовк, сірий вовк!

Наф-Наф. Ну що ж, справа зроблена. Тепер побігли гратися!

III. Заключна частина (підведення підсумків заняття).

Вправа. Мікроіон.

Що нового ви дізналися?

Де можна показати міні – вистави пальчикового театру? (у класі, друзям, молодшим братикам та сестричкам).